

บทที่ 1

บทนำ

1. ที่มาและความสำคัญของปัญหา

จากการที่ผู้เขียนได้ทำงานที่ธนาคารพาณิชย์แห่งหนึ่ง ได้พบว่ามีการใช้ตั๋วแลกเงินในการทำธุรกรรมทางการเงินในธนาคารพาณิชย์ ซึ่งแตกต่างไปจากการใช้ตั๋วแลกเงินในอดีตที่ตั๋วแลกเงินถูกใช้ในธุรกรรมทางการค้า การใช้ตั๋วแลกเงินในธุรกรรมต่างๆ นั้น มีทั้งที่ธนาคารพาณิชย์อยู่ในฐานะผู้ทรงตั๋วแลกเงินหรือผู้รับเงินตามตั๋วแลกเงิน ฐานะผู้อาวลหรือรับรองตั๋วแลกเงิน และผู้จ่ายเงินตามตั๋วแลกเงิน อีกทั้งในบางกรณี ธนาคารพาณิชย์ยังอยู่ในฐานะผู้รับโอนตั๋วแลกเงิน และเป็นผู้ลงทุนในตั๋วแลกเงินนั้นเสียเองอีกด้วย ทำให้ผู้เขียนเกิดความสนใจที่จะศึกษาถึงการใช้ตั๋วแลกเงินในฐานะเป็นเครื่องมือในการระดมเงินผ่านธนาคารพาณิชย์

จากการศึกษาพบว่าตั๋วแลกเงินถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการระดมเงิน ในฐานะที่เป็นตราสารทางการเงิน (Financial Paper or Financial Instrument) เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการระดมเงินออมจากประชาชนหรือผู้ลงทุน ซึ่งนับได้ว่าเป็นวิวัฒนาการในการใช้ตั๋วแลกเงินในอีกบทบาทหนึ่ง ในอดีตตั๋วแลกเงินถูกใช้เป็นเครื่องมือในทางการค้าเพื่อใช้ในการชำระหนี้ระหว่างกัน ซึ่งถือเป็นตราสารทางการค้า (Commercial Paper or Commercial Instrument) แต่ในปัจจุบันตั๋วแลกเงินได้ถูกนำมาใช้ในฐานะที่เป็นตราสารทางการเงิน (Financial Paper) บทบาทของตั๋วแลกเงินที่ถูกนำมาใช้ในลักษณะของการระดมเงินดังกล่าวนี้ ดังนั้น การใช้ตั๋วแลกเงินในปัจจุบันจึงเพิ่มบทบาทจากที่เคยใช้ในลักษณะของการชำระหนี้ทางการค้าที่เคยใช้อยู่แต่เดิม

การใช้ตั๋วแลกเงินเป็นเครื่องมือในการระดมเงินผ่านธนาคารพาณิชย์ เป็นอีกช่องทางหนึ่งที่ผู้ระดมเงินใช้ในการหาเงินเพื่อใช้เป็นทุนในการดำเนินธุรกิจ โดยมีธนาคารพาณิชย์เป็นสื่อกลางระหว่างผู้ระดมเงินและผู้ลงทุน โดยมีตั๋วแลกเงินเป็นตราสารเปลี่ยนมือที่ถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือในธุรกรรมนี้ โดยลักษณะของความเป็นตราสารเปลี่ยนมือของตั๋วแลกเงิน ทำให้สามารถสนองต่อการทำธุรกรรมในการระดมเงิน โดยหลักแล้วผู้ลงทุนจะเป็นผู้สั่งจ่ายและเป็นผู้จ่ายเงินตามตั๋วแลกเงิน โดยมีธนาคารพาณิชย์เป็นผู้รับเงิน จากนั้น ธนาคารพาณิชย์จึงได้โอนตั๋วแลกเงินต่อไปให้แก่ผู้ลงทุนที่มีเงินออมและมักเป็นลูกค้าเงินฝากของธนาคารพาณิชย์ให้เป็นผู้ทรงตั๋วแลกเงินอีกทอดหนึ่ง โดยธนาคารพาณิชย์มักจะสลักหลังโอนแบบปราศจากการไล่เบี่ย (Without

Recourse) พร้อมทั้งส่งมอบตัวแลกเงินให้แก่ผู้ลงทุน โดยผู้ลงทุนจะชำระเงินให้แก่ธนาคารพาณิชย์แล้วรับตัวแลกเงินไป เป็นผลให้ผู้ลงทุน เป็นผู้ที่มีสิทธิในตัวแลกเงินในฐานะผู้ทรงคนปัจจุบัน การระดมเงินโดยวิธีการดังกล่าวมีให้อยู่เป็นปรกติในธนาคารพาณิชย์ จึงถือเป็นเรื่องธรรมดา แต่หากพิจารณาในด้านนิติศาสตร์แล้ว จะพบว่านิติสัมพันธ์ระหว่างธนาคารพาณิชย์กับผู้ลงทุนได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม กล่าวคือ เดิมนั้นผู้ลงทุนเป็นผู้ฝากทรัพย์(ฝากเงิน) ไว้กับธนาคารพาณิชย์โดยลูกค้าผู้ฝากเงินมีฐานะเป็นเจ้าของหนี้ธนาคารพาณิชย์ ซึ่งธนาคารพาณิชย์เป็นสถาบันการเงินที่มั่นคง อีกทั้งเงินฝากดังกล่าวยังได้รับการรับประกันจากรัฐ ในลักษณะของการรับประกันเงินฝากในกรณีที่ธนาคารพาณิชย์ประสบปัญหาในการชำระเงินฝากคืนให้แก่ผู้ฝากเงิน ซึ่งที่ผ่านมาสถาบันรับประกันเงินฝากของรัฐนี้ได้มีส่วนช่วยเหลือผู้ที่ฝากเงินไว้กับธนาคารพาณิชย์ และสถาบันการเงินที่ประสบวิกฤติเศรษฐกิจในช่วงปี พ.ศ. 2542 ที่ผ่านมาเป็นอันมาก ทำให้ผู้ฝากเงินไม่ต้องสูญเสียเงินฝากดังกล่าว ในขณะที่ผู้ลงทุนที่เป็นผู้ทรงตัวแลกเงินกลับเป็นเจ้าของหนี้ผู้ระดมเงินซึ่งไม่มี ความมั่นคงในทางการเงินเมื่อเทียบกับธนาคารพาณิชย์ ทั้งๆ ที่เงินที่ธนาคารพาณิชย์ได้รับไปจากผู้ลงทุนนั้น ได้แก่เงินฝากที่ผู้ลงทุนได้ฝากไว้กับธนาคารพาณิชย์นั่นเอง และผู้ลงทุนมักตัดสินใจลงทุนในตัวแลกเงินกับธนาคารพาณิชย์ โดยการชักชวนและชักจูงของพนักงานธนาคารพาณิชย์ ทำให้ผู้ลงทุนเข้าใจว่าเป็นการลงทุนกับธนาคารพาณิชย์นั่นเอง

จากนิติสัมพันธ์ระหว่างลูกค้าเงินฝากกับธนาคารพาณิชย์ที่เปลี่ยนแปลงไปเป็นผู้ลงทุนในตัวแลกเงินผ่านธนาคารพาณิชย์ซึ่งไม่มีสิทธิไต่เบี่ยหรือสิทธิเรียกร้องใด ๆ ต่อธนาคารพาณิชย์ตามมูลหนี้ตัวแลกเงิน เนื่องจากธนาคารพาณิชย์ได้ทำการสลักหลังโอนตัวแลกเงินดังกล่าวแบบปราศจากการไต่เบี่ย (Without Recourse) เมื่อผู้ส่งจ่ายและผู้จ่ายตามตัวแลกเงินไม่สามารถชำระหนี้ให้แก่ผู้ทรงตามตัวแลกเงินได้ย่อมส่งผลกระทบต่อในทางสังคมติดตามมาอย่างแน่นอน เนื่องจากการระดมเงินดังกล่าวเป็นเงินจำนวนมาก มีผู้ลงทุนหลายราย ย่อมทำให้ประชาชนได้รับความเสียหายและเดือดร้อน โดยที่ธนาคารพาณิชย์ซึ่งได้รับประโยชน์ในรูปแบบต่าง ๆ จากการทำธุรกรรมดังกล่าว เช่น ดอกเบี่ย ส่วนลด ค่าธรรมเนียม เป็นต้น แต่ไม่มีความรับผิดชอบใด ๆ ตามมูลหนี้ตัวแลกเงินต่อผู้ลงทุน ซึ่งเป็นลูกค้าของธนาคารพาณิชย์นั่นเอง

ดังนั้น ผู้เขียนจึงมุ่งทำการศึกษาเพื่อให้ทราบถึงขั้นตอน วิธีการ นิติสัมพันธ์และผลในทางกฎหมาย รวมทั้งปัญหา และเสนอแนะแนวทางแก้ไข ในการใช้ตัวแลกเงินในการระดมเงินผ่านธนาคารพาณิชย์ เพื่อประโยชน์ของผู้ที่เกี่ยวข้องต่อไป โดยผู้เขียนเห็นว่า กฎเกณฑ์ที่เกี่ยวกับตัวเงินเพื่อการระดมเงินผ่านธนาคารพาณิชย์ที่ใช้บังคับของไทยในปัจจุบันนี้ อาจไม่สนองรับต่อบทบาทหน้าที่ของตัวแลกเงินในบทบาทหน้าที่ดังกล่าวได้อย่างเพียงพอและเหมาะสม

2. วัตถุประสงค์ของการศึกษา

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มุ่งที่จะศึกษาและค้นคว้าถึงลักษณะ วิธีการ และกฎเกณฑ์ ในการใช้ตัวแลกเปลี่ยนในฐานะที่ถูกใช้เป็นเครื่องมือทางการเงิน ในการระดมเงินผ่านธนาคารพาณิชย์ เพื่อให้ทราบถึงกระบวนการของการใช้ตัวแลกเปลี่ยนในลักษณะดังกล่าว รวมทั้งศึกษาถึงกฎเกณฑ์ที่เป็นกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับ ซึ่งจำเป็นเพื่อให้ทราบถึงปัญหาอันเกิดจากกฎหมาย กฎเกณฑ์ ระเบียบ ข้อบังคับ ซึ่งส่งผลถึงนิติสัมพันธ์และผลในทางกฎหมายของคู่สัญญาในตัวแลกเปลี่ยน ทั้งในส่วนที่เกี่ยวกับมูลหนี้เดิมและมูลหนี้ตัวแลกเปลี่ยน รวมทั้งเสนอปัญหาอันเกิดจากการใช้ตัวแลกเปลี่ยนในการระดมเงินผ่านธนาคารพาณิชย์ เพื่อหามาตรการทางกฎหมายในการควบคุมและคุ้มครองที่เพียงพอและเหมาะสม

3. วิธีการศึกษา

ใช้วิธีการศึกษาแบบวิจัยเอกสาร (Document Research) โดยการศึกษาจากแหล่งข้อมูล ดังนี้

1. ตำรากฎหมายและเศรษฐศาสตร์ของไทยและต่างประเทศ
2. วิทยานิพนธ์
3. ข้อมูลจาก Internet
4. ระเบียบข้อบังคับของธนาคารแห่งประเทศไทย และคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย
5. เอกสารจากสมาคมผู้ค้าตราสารหนี้แห่งประเทศไทย (TMBA) และสถาบันการเงินต่าง ๆ

4. ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษา

จากการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้เขียนคาดว่าจะสามารถนำเสนอถึงวิธีการในการใช้ตัวแลกเปลี่ยนในการระดมเงินผ่านธนาคารพาณิชย์ รวมทั้งเสนอแนะถึงปัญหาและแนวทางแก้ไขบางประการของการใช้ตัวแลกเปลี่ยนในการระดมเงินผ่านธนาคารพาณิชย์ เพื่อเป็นข้อพิจารณาแก่ผู้ที่เกี่ยวข้องต่อไป